

Grafikaland

A SIGL-FÉLE KÉZISAJTÓ A JÖVŐ SZOLGÁLATÁBAN

Matusek-Faludi Viktória

A Grafikás kirándulás minden alkalommal egy kaland és időutazás is egyben. A Sigl-féle kézisajtó zirci átadója a technikai örökség és a kulturális értékek találkozásának ünnepe volt. A 157 éves nyomdagép újjászületése a múlt technológiai vívmányainak tiszteletét és a jövő generációinak inspirálását szolgálja. A zirci Múemlékkönyvtárban helyet kapott sajtó a nyomdaipar történetének élő tanúja, amely a mérnöki tudás és a kulturális örökség összekapcsolásának követendő példája.

A Grafikás csapat közös kirándulása június 29-én vasárnap Zircről indult. A társaság egy része a csodálatos Vöröstoronyban szállhatott meg, és az Apátsági Sörházban elköltött ebéd után vonattal indultunk Porva-Csesznekre, ahonnét a Cuha-szurdokban kanyargó

patakparton a kőrisfák árnyékában átsétáltunk Vinyére. A következő állomás a Kőpince Fogadó volt, ahol finom vacsorával zártuk a kirándulást, majd visszavonatoztunk Zirc-re. Este a könyvtár kincseit csodálhattuk meg a házigazda, Németh Gábor könyvtárigaz-

gató jóvoltából. A mindenkit lelkesítő érdekes előadás ki-mondottan a Grafikás csapat érdeklődésének középpontjában álló nyomdászattörténeti kincsek, ősnyomtatványok megtekintésével adott felejthetetlen élményt a résztvevőknek. Még vasárnap beüzemeltük a Keményfém Kft. és a Druk-ker Nyomda közreműködésével néhány napja telepített kézisajtót a másnapi nyomtatáshoz.

A hétfő reggel a Vöröstorony csodálatos panorámát nyújtó tetőteraszán indult közös reggelivel. Innen a veszprémi Prospektus Nyomdába vitt utunk, ahol Szentendrei Zoltán nyomdatulajdonos látta vendégül a szakmai csoportot. Ezt követően egy hajdani veszprémi nyomda helyén frissen nyitott, eredeti nappolyi

kemencével dolgozó étterem a „Nyomda Pizzát” volt a közös ebéd helyszíne. *Jól nyomják!* Innen tértünk vissza a zirci apátság könyvtárába.

A Zirci Ciszterci Műemlék-könyvtárban 2025. június 30-án ünnepélyes keretek között avattuk fel az 1868-ban gyártatott Sigl-féle kézisajtót, a magyar nyomdaipar egyik ritkaságszámba menő ipartörténeti emlékét.

Ez a 157 éves, működőképes nyomdagép a 19. századi technológia csúcsát képviseli, és üzembe helyezése a nyomdászat, a szakmatörténeti örökségvédelem és a múzeumpedagógia összefonódását szimbolizálja. A bakonyi apátság falai között új otthonra lelt sajtó nemcsak a múltat idézi, hanem a jövő generációinak oktatását is szolgálja.

A SIGL-FÉLE KÉZISAJTÓ MŰSZAKI ÉS TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGE

A bécsi Joseph Georg Sigl által alapított gyár a 19. században a nyomdagépgyártás élvonalába tartozott, termékei pedig az Osztrák–Magyar Monarchia nyomdáiban kulcsszerepet játszottak. Az 1868-ban készült kézisajtó a korabeli mérnöki tudás megtestesítője:

öntöttvas váza rendkívül ellenálló, precíz mechanizmusa pedig lehetővé tette a hatékony és minőségi nyomtatást. A karos erőátviteli rendszer egyenletes nyomást biztosított.

Ez a gép a kézi és gépesített nyomtatás közötti átmenetet jelképezi, amely a 19. században forradalmasította a könyv- és újságnyomtatást. Magyarországon különösen fontos

szerepet játszott, hiszen ekkoriban erősödött meg a magyar nyelvű kiadványok gyártása, hozzájárulva a nemzeti kulturális identitás fejlődéséhez.

ÜNNEPÉLYES GÉPÁTADÁS

A Zirci Ciszterci Apátság Műemlékkönyvtárában megrendezett átadó ünnepség 2025. június 30-án, délután

egy és öt óra között az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK), a Ciszterci Apátság Műemlékkönyvtára és a Magyar Grafika együttműködésében valósult meg.

Az ünnepséget *Gerencsér Judit*, az OSZK általános főigazgató-helyettese nyitotta meg. Beszédében hangsúlyozta: a Sigi-sajtó nem csupán ipartörténeti emlék, hanem élő

tanesszköz, amely képes a kézműves betűszedés és nyomtatás komplex folyamatát közvetíteni a mai generációk számára. *Dr. Vizkelety Andrásné Ecsey Judit*, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, a nemzeti könyvtár nyugalmazott tudományos kutatója, nyomdászattörténész és bibliográfus prezentációja az esemény tudományos súlyát emelte, amely a kézisajtó és

gyártója, Georg Sigl életútját és munkásságát mutatta be. A közönség egyebek mellett megtudhatta, hogy Sigl Bécsben, Bécsubhelyen és Berlinben is működtetett gyárat, és nemcsak kézi- és gyorsajtókat, hanem gőzmozdonyokat is előállított. Egyedülálló gépgyártási tapasztalata és újtó szelleme révén jelentős szereplője volt a korabeli európai ipari fejlődésnek. A sajtó,

amely az erőátvitel mechanizmusára épül, kis erővel is nagy nyomást képes kifejteni – ezzel vált hatékonnyá a tömeges sokszorosítás folyamatában.

Az eseményhez kapcsolódva a Magyar Grafika szerkesztőség különleges szakmai tartalommal jelent meg, amely a Sigl-gyárak történetét, a géptípusok jellemzőit, valamint e hazai példány sorsát dolgozza fel. A kiadvány nemcsak

dokumentál, de inspirál is – azt az elhivatottságot közvetíti, amelyet a múlt nyomdász szakemberei képviseltek.

A NYOMDÁSZOK JÓL NYOMJÁK!

Az esemény csúcspontjaként a résztvevők gyakorlati bemutató keretében próbálhatták ki a kézisajtót. Ez a tapasztalat nem csupán az érdeklődők számára tette kézzelfoghatóvá a kézisajtó korát, de a szakmai közönség is élvezettel nosztalgizott a mérnöki precizitás és a kézműves munka szinergiáját élvezve a mintanyomatok elkészítése közben.

A Sigl-féle sajtó öntöttvas váza biztosította a stabilitást, ellenállva a nyomtatás során fellépő mechanikai terhelésnek. A karos mechanizmus precíz erőátvitelt tett lehetővé, minimalizálva a hibalehetőségeket.

A sajtó óránként 100–150 nyomat előállítására volt képes, különböző méretű nyomtatványokhoz igazítva, a könyvoldalaktól a plakátokig.

A felújítás során a mozgó elemek kenését modern bevonatokkal oldotta meg a Keményfém Kft., miközben ügyeltek a történelmi hitelesség megőrzésére. A szállításhoz elemeire bontott berendezés pontos és szakszerű összeszerelésének köszönhetően a több mint másfél évszázados gépmatuzsálem ma is hibátlanul működik.

A sajtó múzeumpedagógiai szerepe lehetőséget kínál a fiatal nyomdaipari és grafikus szakemberek képzésére, összekapcsolva a nyomdaipar technikátörténelmi előzményeit a modern nyomdatechnikával.

KULTURÁLIS ÉS KÖZÖSSÉGI HATÁS

A Ciszterci Műemlékkönyvtár, amely több mint 70 000 kötetet őriz, ideális helyszín a sajtó bemutatására. A könyvtár gazdag gyűjteménye a magyar és európai nyomdászat történetét tükrözi, így a Sigl-féle sajtó méltó környezetbe került. Az eseményen részt vevő helyi közösség, nyomdaipari szakemberek és örökségvédelmi szakértők jelenléte kiemelte az esemény társadalmi jelentőségét. A Magyar Grafika által szervezett programok, például a szakmai kirándulás és a könyvtár kincseiről szóló toto tovább növelték az esemény közösségi hatását.

mgonline.hu/hirek/szakmai-toto-torteneti-toto

mgonline.hu/hirek/szakmai-toto-zirc-ciszterci-muemlekkonyvtar-2

JÖVŐBELI SZEREP ÉS LEHETŐSÉGEK

A Sigl-féle kézisajtó a jövőben a Műemlékkönyvtár állandó kiállítási darabjaként és oktatási eszközeként szolgál. Interaktív bemutatókon keresztül ismerteti meg a látogatókat a nyomtatás történetével, különös tekintettel a 19. századi technológiákra. A nyomdamérnökök számára a gép tanulmányozása lehetőséget kínál a történelmi és modern mérnöki megoldások összevetésére. A Magyar Grafika további szakmai programokat tervez, amelyek a nyomdaipari innovációkra és az örökségvédelemre fókuszálnak, elősegítve a tudásmegosztást és a szakmai párbeszédet.

